

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางสังคม-เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมและศึกษากระบวนการในการจัดการและการดำเนินการป่าเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงที่คืนสภาพของพื้นที่ป่าและเสริมสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำหมู่บ้านและประธานกลุ่มองค์กรต่างๆ คือ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและ สมาชิกหมู่บ้านที่เป็นคณะกรรมการโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ หมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาและนำเสนอในตารางและรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา

สรุป

บริบททางสังคม-เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านหัวทุ่ง หมู่ 14 ปัจจุบันมีหมู่บ้านจำนวน 149 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 461 คน เป็นหญิง 236 คน ชาย 225 คน บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รองลงมา รับจ้างทั่วไป และค้าขาย มีการจักสาน บางส่วนที่รับราชการ เป็นพนักงานบริษัทและแม่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โดยจัดตั้งเป็นหมู่บ้านหัวทุ่ง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 เมื่อวันที่ 2 เดือนพฤษภาคม 2540 หมู่บ้านหัวทุ่งตั้งห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นไปทางทิศเหนือห่างจากตัวอำเภอเชียงดาวประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านขนานไปกับทางหลวงแผ่นดิน

อาณาเขตบ้านหัวทุ่ง

ทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้าน ไตรสภาวคาม (บ้านหัวยี่ไส้) ตำบลปึงไถ่

ทิศใต้ติดต่อกับ บ้านศรีสะอาด หมู่ที่ 5 ตำบลเชียงดาว

ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านม่วงซ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลเชียงดาว

ทิศตะวันตกติดต่อกับ บ้านทุ่งละคร หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงดาว

ภูมิประเทศของบ้านหัวทุ่งเป็นที่ราบลุ่มชายป่าของคอยหลวงเชียงดาวและคอยนาง มีภูเขาสูง ที่ราบและเนินเขาบริเวณลุ่มน้ำท่วมถึง บริเวณต่างๆ มีพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อนประมาณเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม-กันยายน ฤดูหนาวประมาณเดือนตุลาคม-มกราคม

จากการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าชาวบ้านหัวทุ่ง หมู่ 14 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 6 ปี หรือตั้งแต่มีการสร้างหมู่บ้าน มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นครอบครัวเดี่ยว คละกับครอบครัวใหญ่ อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์) รองลงมาเป็นลูกจ้างชั่วคราว มีรายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 6,000 บาท ส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมโดยการทำจักสานกล้วย และเป็นสมาชิก โครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการและการดำเนินการป่าเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้านหัวทุ่ง

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

สาเหตุที่เกิดโครงการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน นั้น มีความตระหนักต่อสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย เห็นปัญหาของสภาพแวดล้อมเริ่มเสื่อมโทรมมีการรวมตัวกัน โดยเกิดจากการสมัครใจและเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการฟื้นฟู ซึ่งมีการรับรู้ถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่มากบ้างน้อยบ้าง กระบวนการจัดการป่านั้นจะมีการรวมกลุ่มย่อยขึ้นในชุมชน ได้รับคำแนะนำจากผู้นำองค์กรหรือผู้นำหมู่บ้านมีความสามัคคีในการสละเวลาของการประกอบอาชีพเพื่อร่วมประชุมและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งตรงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของกระบวนการดำเนินงานรวมพลังของประชาชน โดยยึดหลักการว่าสมาชิกในชุมชน

นั้น จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชน

หลักการสำคัญของป่าชุมชนขึ้นอยู่กับทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมป่าไม้เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนดำเนินงานด้วยตัวเอง ดังเช่นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งที่มีการจัดการในชุมชน เป็นกลไกที่ทำให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีการจัดการระบบบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ให้สมาชิก รวมทั้งการกำหนดกฎกติกาสำหรับการอยู่ร่วมกัน

ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักสำหรับสมาชิกหมู่บ้านหัวทุ่งนั้นพบว่าปัญหาจากอาชีพรับจ้างที่มีการเลิกจ้างมากขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างลดลง สาเหตุเนื่องมาจากปัญหาการจ้างแรงงานที่มาจากระบบเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งมีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดการขาดสถานภาพทางการเงินมากขึ้น และเครื่องใช้อุปโภค บริโภคที่จำเป็นในครัวเรือนเริ่มมีราคาที่สูงขึ้น แต่สมาชิกในหมู่บ้านมักจะเลือกไม่ออกไปรับจ้างงานในถิ่นที่ไกลจากบ้านมากนัก

กระบวนการวิคิดของผู้นำหมู่บ้านวิธีการจัดการภายในหมู่บ้านและการ โน้มน้ำใจของชาวบ้าน สมาชิกในหมู่บ้านให้เห็นความสำคัญของไฟ การอนุรักษ์ป่า การส่งเสริมอาชีพ อีกทั้งการจัดการภายในชุมชนให้มีส่วนร่วม แต่ละหมู่บ้านของอำเภอเชียงดาวที่ขยายผลการดำเนินการ เป็นแบบอย่างและสามารถรวมตัวระหว่างผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้านใกล้เคียงภายในเขตตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถรวมกันเป็นเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อการรักษาและอนุรักษ์ในด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต นอกจากนี้จากแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำปิง ที่ส่งเสริมให้มีการจัดการแบบพหุภาคี ในการจัดการของกลุ่มเครือข่ายหมู่บ้านอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบ อย่างในการจัดการ เพื่อการศึกษาและนำไปปรับใช้ประโยชน์กับชุมชนอื่นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้
จากการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน บ้านหัวทุ่งอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ใช้วิธีการในการจัดการภายในกลุ่มสมาชิกนั้นนำหลักการจัดการของทั้ง Henri Fayol และการกำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อให้การทำงานบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีการวางแผน การจัดตำแหน่งผู้รับผิดชอบงาน (การจัดองค์กร และการบังคับบัญชา) มีการประสานงาน

ภายในกลุ่มโดยการควบคุมดูแลของผู้นำโครงการหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยกำหนดโครงสร้างของแผนกลยุทธ์ ดังนี้คือ

เป็นการจัดการป่าไผ่ (บง) เพื่อการเสริมอาชีพให้กับชุมชน

เป็นการใช้พื้นที่ใดในการดำเนินการ ซึ่งได้ใช้พื้นที่รกร้างที่เป็นของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด เนื่องจากเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม โลง อีกทั้งใกล้กับตัวหมู่บ้านทำให้มีการดูแลได้ง่าย ทำให้ไม่จำเป็นต้องเข้าไปหาไผ่ในป่า

เป็นการวางแผนระยะเวลา ในการดำเนินการปลูก ดูแล รักษา และการตัดลำไผ่เพื่อการแบ่งตามสัดส่วนให้กับสมาชิกของโครงการฯ

เป็นการตอบคำถามสาเหตุของการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน คือ ไม้ในป่าธรรมชาติลดจำนวน ภาวะวิกฤตน้ำเหือดแห้งและ ภาวะรายได้ไม่เพียงพอ หากมีการจัดการก็สามารถฟื้นฟูสภาพป่าไม้ อีกทั้งเสริมรายได้ให้กับสมาชิกในครอบครัว

เป็นการให้ผู้นำหมู่บ้านเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อใจในการเข้าร่วมโครงการฯ และความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของสมาชิก ทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง มีกระบวนการที่ชัดเจน ทำให้ประสบผลสำเร็จ

วิธีการ รูปแบบที่ใช้ในการจัดการของชุมชนนั้น เป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นญาติ หรือ เป็นคนในหมู่บ้านที่อยู่ด้วยกันมานาน อีกทั้งมีการตั้งกฎ กติกาที่รัดกุม มีบทลงโทษที่รุนแรงทำให้สมาชิกนั้นเคารพในกฎของกลุ่มที่ตั้งไว้ คือ

- การกำหนดระยะเวลาการเข้าไปตัดไม้
- ห้ามเข้าไปขุดหน่อ หากมีการขุดจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกในโครงการ
- การตัดแต่ละครั้งสมาชิกทุกคนต้องอยู่พร้อมหน้ากันเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม
- กำหนดเวลาในการเข้าไปดูแล กำจัดวัชพืชในหน้าฝน การทำแนวกันไฟในหน้าแล้ง
- หากมีการละเมิดกฎระเบียบที่ตั้งไว้ เช่น การขโมยหน่อ หรือขโมยลำไผ่ จะถูกปรับด้วย

เงินมูลค่าที่สูง ซึ่งแต่ละครั้งจะมีการประชุมเพื่อหาข้อตกลงในการทำโทษ อีกทั้งมีระบบการตัดเดือนภายในชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกหมู่บ้านจะเป็นหมู่เครือญาติที่รู้จักคุ้นเคยกันมานาน

จะเห็นได้ว่าในหลักการจัดการที่กล่าวมาแล้วสามารถนำมาใช้ภายในหมู่บ้านหัวทุ่งแต่เพียงแต่วิธีการหรือหลักการนั้นทางสมาชิกไม่ได้เรียนรู้มาจากแหล่งอื่น แต่เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความเข้มแข็ง ดังที่ ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งไว้

เช่นเดียวกับแนวคิดการจัดการในเชิงอนุรักษ์ของ อุทิศ กุญอินทร์ ได้กล่าวว่าการมีการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในแนวทางที่ไม่ทำลาย (non-destructive uses) จะสามารถก่อผลดีได้ตลอดไป หากแต่ในการจัดการของสมาชิกในโครงการฯ นั้นไม่ได้สอดคล้องกับความเห็นของสุเทพ ศิริศาสตร์ที่กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นและผลักดันทำให้เกิดการจัดการทางสิ่งแวดล้อม คือ กฎหมาย ภาวะเบียด ราคาต้นทุนสูง

ในด้านของแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับคนในชุมชนหมู่บ้าน สมาชิกโครงการที่สามารถปรับฐานความคิดและวิธีการ มุ่งเน้นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดการเพื่อให้เกิดเป็นเศรษฐกิจภายในชุมชน ดังที่ขวัญสุวรรณ อติโพธิ และอนุชาติ พวงสำลี ได้ให้ความหมายของธุรกิจชุมชน

หมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับป่าชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถรวมกลุ่มเพื่อการดำเนินการปกป้องป่าชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และร่วมกันปลูกป่าแห่งใหม่ให้เป็นป่าเศรษฐกิจของชุมชนทดแทนซึ่งใช้วิธีการดูแลรักษา และใช้ผลประโยชน์จากป่าเศรษฐกิจเหมือนการจัดการป่าชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น สามารถจัดการได้ทั้งสองแหล่ง ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นและเป็นการเพิ่มรายได้ให้ตนเองและครอบครัว มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ของครอบครัวและชุมชนได้อย่างยั่งยืนดังที่วิสุทธิ ไบไม้ได้กล่าวไว้

การมีส่วนร่วมของสมาชิกโครงการและหมู่บ้านนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการตามแนวคิดการจัดการ และการจัดการป่าชุมชนอย่างที่กล่าวแล้วว่าหากไม่ได้รับความร่วมมือ หรือการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิก โครงการฯ และการจัดการใด ๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ อีกทั้งการร่วมในกระบวนการจัดการต่าง ๆ ของโครงการฯ นั้นเป็นสิ่งสำคัญทำให้กระบวนการจัดการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเช่นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมซึ่งสรุปได้ว่าต้องมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการ จะทำให้การดำเนินการใด ๆ ที่มีการมีส่วนร่วมนั้นสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ ดังเช่นที่เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวถึงการประสานพลัง (Synergy) ที่เกิดจากการกระทำของคนคนเดียวไม่ได้ แต่เกิดจากคนในกลุ่มเครือข่ายร่วมมือกัน ซึ่งอยู่ในแนวความคิดเครือข่ายชุมชน

เห็นได้ว่า แนวคิดการจัดการ แนวการจัดการป่าชุมชน แนวการมีส่วนร่วม และแนวคิดเครือข่ายชุมชนนั้นสนับสนุนกระบวนการในการจัดการเพื่อให้มีประสิทธิภาพของกลุ่มดังเช่น การ

ดำเนินการกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน ของโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ของหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั้นสามารถทำให้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนดีขึ้นสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน คือ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเหมาะพอดี เกิดประโยชน์สูงสุดและเหลือให้รุ่นหลังได้นำมาใช้ด้วย ซึ่งจากกระบวนการจัดการของโครงการฯ นั้นสามารถสร้างรายได้ให้ตนเองและฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทรัพยากรธรรมชาติมีความสมบูรณ์และคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบถึงข้อมูลบริบททางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ทราบถึงกระบวนการ วิธีการจัดการและวิธีการดำเนินการป่าเศรษฐกิจ และการฟื้นฟูป่าชุมชนให้คืนสภาพและเสริมสร้างอาชีพของชาวบ้านหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่และสามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการปฏิบัติต่อชุมชนอื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาถึงกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนของบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถจัดตั้งเป็นโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั้นมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. กระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนของบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเป็นตัวอย่างของการมีส่วนร่วม การจัดการภายในองค์กรที่มีความเข้มแข็งและมีเครือข่ายที่มั่นคง ซึ่งควรมีการจัดทำองค์ความรู้ในการดำเนินการเพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในการดำเนินการจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อไป
2. โครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเกิดขึ้นโดยรากฐานของความเข้มแข็งของชุมชนที่สืบเนื่องมาจากการเกิดจากการดำเนินการป่าชุมชน ของเครือข่ายป่าชุมชนซึ่งมีผู้สนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจมาก่อนแล้ว ทำให้สมาชิกเข้าใจและมีแนวทางการในการดำเนินการ อีกทั้งได้รับความเอื้อเฟื้อพื้นที่ที่เป็นที่ราบจากหน่วยราชการภายในพื้นที่ ที่เห็นความสำคัญ แต่หากหมู่บ้านอื่นในพื้นที่อื่นที่มีพื้นที่ดอน และลักษณะภูมิประเทศ หรือภูมิศาสตร์แตกต่างกันไปนั้น อาจจะนำกระบวนการ หรือวิธีการดำเนินการมาได้บางส่วน หากแต่ผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมอาชีพของแต่ละท้องถิ่นนั้นควรจะเป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศ หรือภูมิศาสตร์

3. กลุ่มผู้นำของหมู่บ้านนั้นใช้เวลาส่วนตัวเพื่อการอุทิศให้กับโครงการเพื่อการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดความสุขภายในชุมชน

4. การศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นว่า การสร้างอาชีพภายในชุมชนจากการนำวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้เป็นทุน สามารถช่วยให้เกิดอาชีพใหม่ เปลี่ยนจากอาชีพเสริมเป็นอาชีพหลัก ภายในครอบครัว มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เกิดความพอเพียง สร้างความตระหนักต่อประโยชน์ของวัสดุจากธรรมชาติ ทำให้เกิดจิตสำนึกในการรักษา ปกป้อง ดูแลป่าไม้ยังประโยชน์ต่อคนในรุ่นต่อ ๆ ไปซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

1. ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ เกิดจากการข้อมูลที่ได้จากสมาชิกโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ไม่ได้นำข้อมูลจากสมาชิกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมาวิเคราะห์ทำให้อาจไม่ได้ข้อมูลทางด้านเชิงลบมาเปรียบเทียบกับกระบวนการ

2. การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ในด้านการขอความร่วมมือการให้ข้อมูล อาจมีข้อมูลบิดเบือน เนื่องจากสมาชิกต้องใช้สมาธิในการสานักงายและไม่ใส่ใจต่อการสอบถาม จึงควรมีการเข้าไปในพื้นที่ให้บ่อยกว่าเดิม เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกให้มากกว่าเดิมและเพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด อีกทั้งช่วงของการติดตามสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้น เป็นช่วงหน้าฝนซึ่งสมาชิกจะไปทำเกษตรกรรมนอกพื้นที่ จึงต้องรอให้เสร็จภาระหน้าที่ของสมาชิกก่อนจึงจะสามารถดำเนินการเพื่อเก็บข้อมูลได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงหมู่บ้านอื่นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ โดยนำกรณีตัวอย่างของกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนของบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่เป็นข้อเปรียบเทียบเพื่อศึกษาสาเหตุ และวิธีการในการดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่นในการศึกษาของสามารถ สุมโนจิตราภรณ์ เรื่อง “การจัดการป่าไผ่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการจัดการป่าไผ่ในพื้นที่ดอน และผลของการดำเนินการประสบผลสำเร็จ

2. ความสำเร็จของป่าเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเป็นตัวอย่างให้กับหมู่บ้านในอำเภอเดียวกัน อีกทั้งรวมตัวเป็นเครือข่ายชุมชนภายในอำเภอ ซึ่งได้มีแนวความคิดในการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนเพื่อให้เกิดการซึมซับและก่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักถิ่นฐาน เข้าใจถึงความสำคัญของธรรมชาติ และส่งเสริมให้ประกอบอาชีพภายในท้องถิ่น ซึ่งควรมีการศึกษาถึงการจัดการความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่อเยาวชน เพื่อความยั่งยืนต่อไป